

۱۴۰۰ / ۲ / ۱

۹ / ۱۶۰ / ۴۲

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مشخصات سند	
عنوان سند: آیین نامه تعیین هزینه پردازش مقاله در نشریات علمی دسترسی باز	
نوع سند: آیین نامه	شماره سند: عتف-آ-۳۱۱۲
ویرایش: ۰۱	صفحه: ۱ از ۵

اقدام کنندگان			
اقدامات	نام و نام خانوادگی	واحد سازمانی	امضا
تهیه کننده	محسن شریفی	مدیرکل دفتر سیاست گذاری و برنامه ریزی امور پژوهشی	
تأیید کننده	غلامحسین رحیمی شعرفاف	معاون پژوهش و فناوری	
تصویب کننده	منصور غلامی	وزیر علوم، تحقیقات و فناوری	

مرجع نگهداری سند	پرونده	قسمت	تاریخ و شماره ابلاغ سند
دفتر وزارتی	۳	۱	۱۳۹۹ / ۱۰ / ۲۱

شماره: عتف - آ- ۳۱۱۲		آیین‌نامه تعیین هزینه پردازش مقاله در نشریات علمی دسترسی باز	
ویرایش: ۰۱	تاریخ: ۱۴۰۰/۰۱/۲۳		
صفحه: ۲ از ۵			

مقدمه

نشریات علمی از نظر در دسترس بودن مقالات برای بهره‌برداران، در کل جهان، به دو شیوه دسترسی باز^۱ و اشتراکی^۲ عرضه می‌شوند. نشریات گروه اول که مقالات آنها در اختیار همگان قرار می‌گیرند معمولاً در قبال هزینه‌های انجام‌شده مانند پردازش، داوری و انتشار مبلغی را از نویسندگان دریافت می‌کنند. مقالات گروه دوم ضمن عقد قرارداد میان یک ناشر با نشریه یا صاحب امتیاز نشریه، در ازای فروش امتیازهای نشریه، قسمتی از درآمد سالیانه را از سوی ناشر به صاحب امتیاز نشریه پرداخت می‌کنند. همچنین، گروهی از نشریات اشتراکی به شکل ترکیبی اند^۳ یعنی در این‌گونه نشریات چنانچه نویسنده تمایل داشته باشد که مقاله‌اش به شکل دسترسی باز منتشر شود، می‌بایستی هزینه مربوط را پرداخت کند. بدیهی است از آنجایی که تمامی نویسندگان در پی کسب استنادات بیشتر برای اثر خویش هستند، دسترسی باز امکان رؤیت‌پذیری آثار نویسنده را بیشتر می‌کند. شایان ذکر است که پاره‌ای دیگر از نشریات دسترسی باز از نویسنده درخواست دریافت وجه نمی‌کنند. همچنین، گاهی اوقات، نشریات به برخی از نویسندگان کشورهای در حال توسعه و کم‌بضاعت تخفیف می‌دهند یا آنها را معاف از پرداخت می‌کنند.

در کشور ما نیز نشریات علمی تابع مقررات داخلی و همچنین ضوابط و استانداردهای بین‌المللی اند و از نظر نوع دسترسی هم به شکل دسترسی باز و هم به شکل اشتراکی هستند. بدیهی است که تولید یک نشریه علمی از سوی انجمن‌های علمی، مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی دولتی یا غیردولتی برای انجام امور اجرایی، داوری و انتشار هزینه‌های گوناگونی دارد. لیکن نشریات علمی نباید در صدد اخذ مبالغ نامتعارف از نویسندگان برآیند و آن را مرجع کسب‌وکار خود قرار دهند. چنین کاری مورد قبول نهادهای علمی و قانونی داخل و خارج از کشور نیست. بر این اساس، برای نشریات علمی مشمول آیین‌نامه نشریات علمی مصوب ۱۳۹۸/۲/۲ به شماره ابلاغی ۱۱/۲۵۶۸۵ مورخ ۱۳۹۸/۲/۹، دریافت هرگونه هزینه از نویسندگان مقاله باید به گونه‌ای متعارف و در چارچوب ضوابط تعیین‌شده از سوی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری باشد.

به تبعیت از قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مصوب ۱۳۸۳/۵/۱۸، این آیین‌نامه به منظور تعیین ضوابط و ساماندهی دریافت هزینه پردازش مقاله از نویسندگان مقالات در نشریات دسترسی باز تدوین شده است.

ماده ۱. تعاریف

۱-۱. مؤسسه: منظور از مؤسسه مطابق با ماده ۵ آیین‌نامه نشریات علمی مصوب ۱۳۹۸/۲/۲ به شماره ابلاغ ۱۱/۲۵۶۸۵ مورخ ۱۳۹۸/۲/۹ می‌باشد.

۱. Open access model
۲. Subscription model
۳. Hybrid model

شماره: عتف - آ- ۳۱۱۲		آیین‌نامه تعیین هزینه پردازش مقاله در نشریات علمی دسترسی باز	
ویرایش: ۰۱	تاریخ: ۱۴۰۰/۰۱/۲۳		
صفحه: ۳ از ۵			

۱-۲. هزینه پردازش مقاله^۴: مبلغی است که از سوی نشریات دسترسی باز جهت هزینه‌های مربوط به داوری، ویراستاری، صفحه‌آرایی و انتشار مقاله از نویسندگان دریافت می‌شود تا مقاله ارائه‌شده از سوی نویسنده به شکل دسترسی باز در اختیار همگان قرار گیرد. این هزینه ممکن است از سوی نویسنده، مؤسسه یا سازمان محل اشتغال نویسنده یا تأمین‌کننده پژوهانه (گرنٹ پژوهشی) پرداخت شود. پرداخت هزینه پردازش مقاله به منزله حفظ حق چاپ برای نویسنده مقاله نیست.

۱-۳. حق چاپ^۵: موافقت‌نامه‌ای است که نویسنده(ها) پس از صدور پذیرش نهایی مقاله از سوی نشریه امضا می‌کند(کنند) و بیانگر این است که مقاله به شکل دسترسی باز ارائه شده و استفاده، توزیع و نقل قول بدون محدودیت از مقاله به شرط ذکر نام نویسندگان و منبع اصلی نشریه مجاز است و نیاز به دریافت هیچ اجازه‌ای از سوی نویسندگان یا ناشران نیست.

ماده ۲. صدور مجوز یا موافقت‌نامه برای دریافت هزینه پردازش مقاله

۱-۲. دریافت هزینه پردازش از نویسندگان از سوی نشریات، در چارچوب این آیین‌نامه، منوط به کسب موافقت شورای مؤسسه/ هیئت مدیره انجمن علمی (صاحب امتیاز نشریه) است. نشریات برای اخذ موافقت با دریافت هزینه پردازش از نویسندگان مقالات باید درخواست خود را به شورای مؤسسه/ هیئت مدیره انجمن علمی (صاحب امتیاز نشریه) ارسال کنند.

۲-۲. شورای مؤسسه/ هیئت مدیره انجمن علمی بر اساس سیاست‌های داخلی خود و این آیین‌نامه درخصوص دریافت یا عدم دریافت هزینه پردازش مقاله از نویسندگان تصمیم می‌گیرد و پس از بررسی درخواست هریک از نشریات، مراتب موافقت یا عدم موافقت با دریافت هزینه پردازش مقاله را با تعیین مبلغ قابل دریافت به ازای هر مقاله براساس یکی از بندهای ماده ۳ این آیین‌نامه به نشریه اعلام می‌کند. شایان ذکر است دریافت هزینه پردازش مقاله اختیاری است و نشریه می‌تواند به شکل دسترسی باز انتشار یابد اما هزینه پردازش مقاله را دریافت نکند.

۲-۳. نشریه موظف است مجوز یا موافقت مربوط به بند ۱-۲ و نیز، چگونگی و میزان هزینه پردازش مقالات را بر اساس این آیین‌نامه در سامانه و راهنمای تدوین مقالات اعلام کند که یکی از مدارک مورد نیاز برای ورود به ارزیابی و رتبه‌بندی سالانه است.

۲-۴. در صورت موافق نبودن شورای مؤسسه/هیئت مدیره انجمن با دسترسی باز یا دریافت هزینه پردازش (موضوع بند ۲-۱)، اخذ هرگونه هزینه از نویسندگان ممنوع است و نشریه باید در دستورالعمل و راهنمای تدوین مقالات و سامانه خود این موضوع را قید کند که پذیرش و انتشار مقاله در نشریه بدون دریافت هزینه از نویسنده است.

ماده ۳. میزان هزینه پردازش مقاله و شیوه پرداخت

الف) میزان هزینه

هزینه پردازش مقاله تا پایان سال ۱۴۰۰ به شرح زیر است و در سال‌های بعد، در صورت نیاز، معاونت پژوهش و فناوری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تغییرات لازم را اعلام خواهد کرد.

۱. حداکثر هزینه پردازش قابل دریافت از نویسندگان به ازای هر مقاله کامل در نشریاتی که صاحب امتیاز آنها مؤسسه (بند ۱-۱) است ۴۰۰ هزار تومان برآورد می‌شود.

۴. Article processing charge (APC)

۵. Copyrights

شماره: عتف - آ - ۳۱۱۲		آیین‌نامه تعیین هزینه پردازش مقاله در نشریات علمی دسترسی باز	
ویرایش: ۰۱	تاریخ: ۱۴۰۰/۰۱/۲۳		
صفحه: ۴ از ۵			

۲. حداکثر هزینه پردازش قابل دریافت از نویسندگان به ازای هر مقاله کامل در نشریاتی که صاحب امتیاز آنها انجمن‌های علمی هستند ۵۰۰ هزار تومان برآورد می‌شود.
۳. حداکثر هزینه پردازش قابل دریافت از نویسندگان به ازای هر مقاله کوتاه در نشریاتی که صاحب امتیاز آنها مؤسسه (بند ۱-۱) است ۲۰۰ هزار تومان تعیین شده است.
۴. حداکثر هزینه پردازش قابل دریافت از نویسندگان به ازای هر مقاله کوتاه در نشریاتی که صاحب امتیاز آنها انجمن‌های علمی است ۲۵۰ هزار تومان تعیین شده است.
۵. در نشریات نمایه‌شده در پایگاه‌های WOS یا Scopus حداکثر هزینه پردازش قابل دریافت از نویسندگان به ازای هر مقاله در هر یک از موارد فوق با ضریب ۱/۲ محاسبه می‌شود.

ب) شیوه پرداخت

- در نشریات دسترسی باز شیوه پرداخت هزینه پردازش مقاله به دو شکل، سازمانی و شخصی، امکان‌پذیر است.
۱. هنگام شیوه پرداخت به شکل سازمانی، میزان پرداخت هزینه بر اساس توافق مؤسسه یا سازمانی که نویسنده مسئول وابسته به آن است با صاحب امتیاز نشریه (مؤسسه/ انجمن علمی) با رعایت ماده ۳ این آیین‌نامه تعیین و از سوی مؤسسه یا سازمان مذکور پرداخت می‌شود. در نتیجه، از نویسنده وابسته به آن مؤسسه یا سازمان وجهی دریافت نخواهد شد. تبصره. سازوکار نحوه پرداخت هزینه به گونه‌ای توافقی بین صاحب امتیاز نشریه و مؤسسه یا سازمانی که نویسنده وابسته به آن است، بر اساس تعداد مقالات دریافتی و با رعایت مفاد این آیین‌نامه، تعیین می‌شود.
 ۲. هنگام شیوه پرداخت به شکل شخصی، میزان پرداخت هزینه پردازش مقاله با رعایت موارد ماده ۳ از سوی صاحب امتیاز نشریه تعیین می‌شود و نویسنده مسئول مقاله آن را شخصاً یا از پژوهانه (گرنٹ پژوهشی) بر اساس این آیین‌نامه پرداخت می‌کند. در این شیوه نیز مؤسسه یا سازمانی که نویسنده مسئول وابسته به آن است می‌تواند هزینه پردازش مقاله را به نویسنده مسئول پرداخت کند.
 ۳. هنگام دریافت هزینه پردازش مقاله، ۵۰ درصد از هزینه پس از انجام داوری و صدور گواهی پذیرش نهایی و اخذ موافقت‌نامه حق چاپ از نویسنده، و ۵۰ درصد باقیمانده پس از آماده‌سازی مقاله برای انتشار (قبل از انتشار رسمی مقاله) اخذ می‌شود. بنابراین، اخذ کامل یا بخشی از آن در زمان بررسی اولیه و قبل یا حین فرایند داوری و پیش از پذیرش نهایی ممنوع است.

ماده ۴. الزامات اجرایی

- ۱-۴. دریافت هزینه پردازش مقاله از نویسندگان بابت داوری، ویراستاری، صفحه‌آرایی و انتشار مقاله است. دریافت هرگونه وجه از نویسندگان به عناوین دیگر ممنوع است و در صورتی که نشریات علمی خارج از این آیین‌نامه وجهی را از نویسندگان مقاله دریافت کنند تخلف محسوب می‌شود و از فرایند ارزیابی و رتبه‌بندی سالانه و فهرست نشریات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری خارج می‌شوند.
- ۲-۴. دریافت هزینه پردازش از مقالاتی (دست‌نوشته‌هایی) که فرایند داوری را طی کرده اما مورد پذیرش نهایی برای انتشار قرار نگرفته‌اند ممنوع است.

شماره: عتف - آ- ۳۱۱۲		آیین‌نامه تعیین هزینه پردازش مقاله در نشریات علمی دسترسی باز	 جمهوری اسلامی ایران وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
ویرایش: ۰۱	تاریخ: ۱۴۰۰/۰۱/۲۳		
صفحه: ۵ از: ۵			

- ۳-۴. نشریه باید دسترسی باز و میزان هزینه پردازش مقاله را در دستورالعمل و راهنمای تدوین مقاله و نیز، سامانه نشریه برای مخاطبان خود اعلام کند.
- ۴-۴. نشریه موظف است برای هر یک از مقالات پذیرش شده موافقت‌نامه حق چاپ را مطابق با بند ۱-۳ این آیین‌نامه از نویسنده(ها) به صورت کتبی اخذ کند.
- ۵-۴. در صورتی که نویسنده مسئول پس از صدور پذیرش نهایی از سوی نشریه از امضای موافقت‌نامه حق چاپ و پرداخت هزینه پردازش مقاله خودداری کند، نشریه مجاز است فرایند انتشار مقاله را متوقف کند و ضمن ابطال پذیرش مقاله مراتب را به نحوی مقتضی به نویسنده و مؤسسه مربوطه اعلام کند.
- ۶-۴. دریافت هزینه پردازش از سوی نشریاتی که دسترسی باز نیستند ممنوع است و باید در سامانه نشریه و نیز، دستورالعمل و راهنمای تدوین مقاله عدم دریافت هزینه پردازش اعلام شود. اما در صورت تقاضای نویسنده مسئول و موافقت نشریه و بر اساس سیاست‌های آن، در صورتی که مقاله‌ای به شکل دسترسی باز منتشر شود مجازند هزینه پردازش مقاله مذکور را مطابق با این آیین‌نامه دریافت کنند.
- ۷-۴. نشریه می‌تواند به شکل دسترسی باز انتشار یابد اما هزینه پردازش مقاله را دریافت نکند یا در موارد خاص، از دریافت هزینه پردازش مقاله چشم‌پوشی کند.
- ۸-۴. نشریاتی که در فرایند ارزیابی نشریات علمی حضور نیافته‌اند یا فاقد رتبه‌اند امکان دریافت هزینه را نخواهند داشت.
- ۹-۴. نشریه لازم است بخشی از هزینه دریافتی را به منظور رؤیت‌پذیری مقالات انتشار یافته در پایگاه‌های اطلاعات علمی بین‌المللی مصرف کند.

ماده ۵. نظارت

- ۱-۵. مسئولیت اجرای این آیین‌نامه بر عهده رئیس مؤسسه/ هیئت مدیره انجمن علمی (صاحب امتیاز نشریه) است.
- ۲-۵. مسئولیت نظارت بر حسن اجرای این آیین‌نامه بر عهده معاونت پژوهش و فناوری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است.
- ۳-۵. نشریات علمی که مفاد این آیین‌نامه را رعایت نکنند پس از بررسی در گروه نشریات علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و تذکر کتبی به نشریه، از فهرست نشریات علمی و نیز فرایند ارزیابی سالانه حذف می‌شوند. چنین نشریاتی نامعتبر محسوب می‌شوند و در ارزیابی‌ها هیچ امتیازی به مقالات منتشر شده در آنها تعلق نمی‌گیرد. بدیهی است دست‌کم ۳ سال از ورود مجدد به سامانه ارزیابی نشریات علمی منع خواهند شد.
- این آیین‌نامه مشتمل بر پنج ماده و یک تبصره در تاریخ ۱۴۰۰/۰۱/۲۳ به تصویب وزیر علوم، تحقیقات و فناوری رسیده و از تاریخ ابلاغ لازم‌الاجراست.